

บทที่ 4

ชุมชนภาคองค้ำ กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการถนนคนเดินภาคองค้ำ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและการมีส่วนร่วมของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนภาคองค้ำในการจัดการถนนคนเดินภาคองค้ำ และข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการจัดการถนนคนเดินภาคองค้ำที่มีต่อชุมชน ในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอเกี่ยวกับบริบทและประวัติชุมชนภาคองค้ำและเสนอกฎหมาย พระราชบัญญัติ ประกาศ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับชุมชนภาคองค้ำและถนนคนเดินภาคองค้ำ การศึกษาในบทนี้ จะทำให้เข้าใจบริบทของชุมชนภาคองค้ำตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการศึกษาในบทต่อไป

4.1 บริบทและประวัติของชุมชนภาคองค้ำ

4.2 กฎหมายที่ พระราชบัญญัติเทศบาล ประกาศ ที่เกี่ยวข้อง

4.1 บริบทและประวัติของชุมชนภาคองค้ำ

ในตอนนีผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษา คือ ชุมชนภาคองค้ำเหนือและชุมชนภาคองค้ำใต้ โดยเป็นการเก็บข้อมูลจากการค้นคว้าทางเอกสาร การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยแบ่งประเด็นในการนำเสนอไว้ดังนี้

- 1) บริบททางสังคม
- 2) ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- 3) ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน
- 4) การเมืองการปกครองชุมชนภาคองค้ำ
- 5) วิเคราะห์บริบทชุมชนภาคองค้ำ

1) บริบททางสังคม

ชุมชนภาคองค้ำ เป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกัน ตั้งอยู่บนสองฝั่งของถนนตลาดจีน (ตลาดเก่า) เลียบขนานไปกับแม่น้ำวัง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดลำปางเป็นระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร และตั้งอยู่ใจกลางเมืองในเขตเทศบาลนครลำปาง เป็นชุมชนที่เคยมีความสำคัญทางเศรษฐกิจของเมืองลำปางยุคการค้าไม้ทางน้ำรุ่งเรืองมากกว่าร้อยปี จนกระทั่ง เมื่อวัน

ที่ 14 พุทธศักราช พ.ศ. 2548 เทศบาลนครลำปาง ได้ประกาศแต่งตั้งชุมชนกาดกองต้าเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ โดยชุมชนกาดกองต้าเดิมได้ถูกแบ่งออกเป็นชุมชนกาดกองต้าเหนือ และชุมชนกาดกองต้าใต้ ชุมชนกาดกองต้าเหนืออยู่ในเขตของตำบลหัวเวียง ส่วนชุมชนกาดกองต้าใต้อยู่ในเขตตำบลสวนดอก

1.1 ลักษณะทางกายภาพ

ชุมชนกาดกองต้าเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำวังฝั่งซ้าย บน 2 ฝั่งถนนของถนนตลาดจีน (ตลาดเก่า) อยู่ห่างจากที่ทำการเทศบาลนครลำปางประมาณ 2 กิโลเมตร อยู่ห่างจากเขตเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดลำปาง คือบริเวณถนนทิพย์ช้าง และถนนบุญญาฤทธิ์ซึ่งประกอบด้วยตลาดสด 4 แห่ง ธนาคารพาณิชย์ 8 แห่ง ห้างสรรพสินค้า 1 แห่ง คลินิกรักษาทางการแพทย์ 10 แห่ง ร้านขายยา 4 แห่ง ประมาณ 500 เมตร ทิศเหนือ ติดต่อ แม่น้ำวัง ทิศใต้ ติดต่อ ถนนทิพย์ช้าง ทิศตะวันออก ติดต่อ ถนนไปรษณีย์ และสะพานรัชฎาภิเษก ทิศตะวันตก ติดต่อ คลังยาสูบ

1.2 ประชากร

ชุมชนกาดกองต้าในปัจจุบันจะมีลักษณะ เป็นการผสมผสานกันระหว่างคนในชุมชนในอดีตทั้ง ชาวไทยจีน ชาวไทยพม่า ชาวไทยใหญ่ ชาวไทยพื้นเมือง ที่สืบทอดกันมา และประชากรที่ย้ายถิ่นจากที่อื่นเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนกาดกองต้า เพื่ออยู่อาศัยแต่ไปประกอบอาชีพนอกชุมชน ด้วยสาเหตุทำเลที่ตั้งของชุมชน อยู่ใกล้เขตเศรษฐกิจสำคัญของเมืองลำปาง เช่นอาชีพค้าขาย รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานร้านค้าต่างๆ และประชากรที่เข้ามาค้าขายประกอบกิจการในชุมชน

1.3 สภาพเศรษฐกิจของชุมชน

ด้วยเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่น เป็นชุมชนเมืองที่อยู่ใกล้เขตเศรษฐกิจสำคัญ และมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่มีร่องรอยวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพของประชากร จึงมีหลากหลายและค่อนข้างจะพึ่งพาตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากราชการหรือชุมชน เช่น รับราชการ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน ประกอบธุรกิจส่วนตัวภายนอกชุมชน หรือ มีบางส่วนประกอบกิจการภายในชุมชน เช่น

ร้านอาหาร	จำนวน	8	แห่ง
ร้านกาแฟ	จำนวน	3	แห่ง
ร้านตัดผมชาย	จำนวน	4	แห่ง
ร้านตัดผมสตรี	จำนวน	3	แห่ง
ร้านตัดเสื้อผ้าชาย	จำนวน	4	แห่ง
ร้านตัดเสื้อผ้าสตรี	จำนวน	7	แห่ง

ร้านนวดแผนไทย	จำนวน	4	แห่ง
ร้านขายของชำ	จำนวน	4	แห่ง
ร้านคอมพิวเตอร์	จำนวน	1	แห่ง
เกสต์เฮาส์	จำนวน	4	แห่ง

1.4 สภาพสังคม การศึกษา สถาบันและองค์กรทางศาสนาและวัฒนธรรม

ชุมชนกาดก่องคำจะมีลักษณะเหมือนชุมชนเมืองทั่วไปที่ไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกันในชุมชนมากนัก และค่อนข้างใช้เวลาไปกับการประกอบการทำงานและธุรกิจของตนเอง สำหรับเยาวชนก็จะใช้เวลาไปกับการศึกษาในสถานศึกษาและเรียนพิเศษ จะมีก็แต่ผู้สูงอายุที่จะประกอบกิจการเล็กน้อยอยู่กับบ้านหรืออยู่เฝ้าบ้าน

การศึกษา

ด้วยชุมชนกาดก่องคำเป็นชุมชนเมืองที่อยู่ใกล้เขตเศรษฐกิจใจกลางเมืองลำปาง ใกล้สถานศึกษาที่มีคุณภาพ และมีชื่อเสียงระดับประเทศหลายแห่ง เช่น โรงเรียนอนุบาลลำปาง โรงเรียนลำปางกัลยาณี โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย มิมมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยของรัฐ ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา ส่งบุตรหลานออกไปเรียนนอกชุมชนและนอกจังหวัดทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ส่วนในชุมชนเองก็มีโรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ 2 แห่ง สถานสอนดนตรีไทย 1 แห่ง ศูนย์เรียนรู้ปัทมะเสวี 1 แห่ง ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้และห้องสมุดสำหรับบุคคลทั่วไปของเอกชน ดูแลโดยมูลนิธิธินิยม ปัทมะเสวี

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ในชุมชนกาดก่องคำมีวัดเพียง 1 แห่ง คือ วัดเกาะวารุกการาม ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาคู่กับชุมชนมากกว่าร้อยปี สันนิษฐานว่าสร้างจากแรงศรัทธาของพ่อค้าคหบดีและชาวบ้านย่านตลาดจีน ราวปี พ.ศ. 2427-2430 สร้างอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำวังในอดีต แต่ปัจจุบันกระแสน้ำวังได้เปลี่ยนเส้นทางเดิน วัดเกาะวารุกการามจึงเป็นวัดเพียงแห่งเดียวที่อยู่บริเวณในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำวังฝั่งซ้ายฝั่งเดียวกับที่ตั้งของชุมชน วัดเกาะวารุกการามจึงเป็นวัดที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมากมาย เช่น เจดีย์สถาปัตยกรรมแบบพม่า มณฑปจตุรทิศศิลปะแบบพม่าซึ่งสร้างครอบพระพุทธรูปที่รอยจำลองแกะสลักจากหินอ่อนจากเมืองมณฑลประเทศพม่า โบสถ์แบบไทยภาคกลาง ศาลาการเปรียญสร้างด้วยไม้และปูนหลังใหญ่ ศิลปะแบบไทยภาคกลาง เป็นต้น

วัฒนธรรม

ชุมชนกาดก่องคำจะเป็นชุมชนที่มีลักษณะวัฒนธรรมที่หลากหลาย ผสมผสานกันได้อย่างลงตัวจากการที่เคยเป็นชุมชนในอดีตกว่าร้อยปีที่มีหลายเชื้อชาติที่เข้ามาอาศัย และเข้ามาทำกิจกรรม

ในชุมชนภาคกลาง เช่น ชาวอังกฤษ ชาวพม่า ชาวจีน ชาวขมุ และไทยพื้นบ้าน ที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม คือ ทางศิลปะทางสถาปัตยกรรม ของอาคารเก่าแก่ที่มีอยู่ในชุมชนภาคกลาง เช่น

อาคารพองหลี สร้างในช่วงปี พ.ศ. 2434-2444 เป็นอาคารแบบศิลปะลุลายขนมปังคิง ผสมผสานระหว่างศิลปะตะวันตกและตะวันออกแบบจีน ได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ปี พ.ศ. 2551 ประเภทอาคารพาณิชย์ จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

อาคารหม่องไฉ่ซิ่น สร้างประมาณปี พ.ศ. 2451 ศิลปะแบบเรือนขนมปังคิง ครึ่งปูนครึ่งไม้ สูงสองชั้นครึ่ง 5 คูหา ได้รับรางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2550 ประเภทอนุรักษ์สถาปัตยกรรมล้านนา จากกรมการศาสนา สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

อาคารเยียนซีไถ่ลี้ สร้างในปี พ.ศ. 2456 อาคารพาณิชย์ปูนทั้งหลังศิลปะแบบตะวันตก เคยเป็นห้างสรรพสินค้าที่ใหญ่ที่สุดในย่านตลาดจีน

บ้านอนุรักษ์ สร้างประมาณปี พ.ศ. 2456 อาคารพาณิชย์ 2 ชั้น ปูนทั้งหลังแบบตะวันตก

บ้านบริบูรณ์ สร้างประมาณปี พ.ศ. 2471 ศิลปะทรงขนมปังคิง หลังคาทรงปั้นหยา ครึ่งตึกครึ่งไม้ (อยู่ระหว่างการบูรณะ)

บ้านกาญจนวงศ์ สร้างประมาณปี พ.ศ. 2451 เป็นอาคารศิลปะแบบขนมปังคิง ที่ประดับตกแต่งด้วยไม้ฉลุ ปูนปั้นลวดลายอ่อนช้อย

บ้านแม่แดง สร้างประมาณปี พ.ศ. 2461 ศิลปะแบบเรือนปั้นหยาสองชั้น ครึ่งปูนครึ่งไม้

บ้านคมสัน สร้างในปี พ.ศ. 2460 ออกแบบตะวันตก อาคารปูนชั้นเดียวได้สูง สร้างโดยช่างชาวจีนเชียงใหม่

บ้านสินานนท์ สร้างในปี พ.ศ. 2462 ก่อสร้างแบบตะวันตก โดยช่างชาวจีนกวางตุ้ง และได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทเคหสถานและบ้านเรือนเอกชน จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในปี พ.ศ. 2548

บ้านจันทร์วิโรจน์ สร้างประมาณปี พ.ศ. 2461 สถาปัตยกรรมของบ้านเป็นศิลปะผสมผสานระหว่าง ฝรั่งเศส พม่า และจีน

สะพานรัชฎาภิเษก สร้างเมื่อ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2460 เป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กทาสีขาวทรงโค้งคันธนู 4 โค้ง ทอดขวางลำน้ำวัง

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา “ตลาดจีน” (ภาคกลาง) จึงเป็นแหล่งเรียนรู้และกรณีศึกษา พัฒนาการของอาคารพาณิชย์ริมถนน ที่มีพัฒนาการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนในรอบหนึ่งศตวรรษ ที่ผ่านมามาก ณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ของทุกมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอน ล้วนแต่ต้องนำ นักศึกษามาดูงานภาคสนามในความสวยงามและภูมิปัญญา และรายละเอียดของกลุ่มอาคารย่านนี้

จนกระทั่งสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ประกาศเกียรติคุณมอบรางวัลชุมชนพื้นที่
ถิ่นที่มีการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2551 (กิตติศักดิ์ เสงคุษฎีกุล, 2553)

2. ประวัติความเป็นมาของชุมชนกาดกองต้า

“ กาดกองต้า ” หรือ “ ตลาดจีน ” หรือ “ ตลาดเก่า ” คือชุมชนที่มีคนหลายเชื้อชาติมาอาศัย
อยู่ร่วมกันในบริเวณลุ่มแม่น้ำวังฝั่งซ้าย ด้วยบริบทความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ เช่น ชาวอังกฤษ
เข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ ชาวพม่าเข้ามาทำงานให้กับชาวอังกฤษ ชาวจีนเข้ามาค้าขายและขาย
แรงงานและยังมีไทยใหญ่ ไทยลื้อ ขมุ ไทยพื้นเมือง ทำการค้าขายเล็กๆน้อยๆและขายแรงงาน
ตั้งแต่ในยุคการค้าทางน้ำรุ่งเรืองเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในการล่องซุง ค้าไม้ การค้า
ขายทางน้ำ จากทางเหนือสู่ปากน้ำโพ และกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2434
เคยเป็นแหล่งการค้ามีความสำคัญทางเศรษฐกิจของเมืองลำปางในยุคนั้น ต่อมาเมื่อเส้นทางรถไฟ
สายเหนือมาถึงเมืองลำปาง ปี พ.ศ. 2459 การค้าขายและการขนส่งทางน้ำก็ได้ลดบทบาทลง
ประกอบกับช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2484-2485 ย่านการค้าของถนนตลาดจีนในยุคนั้น
นั้นก็ได้รับผลกระทบหนักภัยสงคราม การทำไม้ การค้าทางน้ำก็จึงต้องยุติลง หลังจากนั้นชุมชน
ตลาดจีนหรือชุมชนตลาดเก่า หรือชุมชนกาดกองต้าจึงเป็นชุมชนที่ไม่มีบทบาทสำคัญทาง
เศรษฐกิจอีกต่อไป กลายเป็นชุมชนที่เงียบสงบสำหรับอยู่อาศัยในเขตเทศบาลนครลำปาง และอยู่ใ
กลางเมืองลำปาง

3. ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน

ชุมชนกาดกองต้าเป็นชุมชนที่มีลักษณะของชุมชนเมือง กล่าวคือมีประชากรและบ้านเรือน
อาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่น มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และมีโครงสร้างพื้นฐานที่ครบ
พร้อม มีอาชีพที่หลากหลาย ซึ่งส่วนมากจะเกี่ยวกับการค้าและการบริการ สมาชิกในชุมชนจะมี
ความเป็นอิสระและความเป็นปัจเจกสูง

ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน จึงมีความสัมพันธ์กันแบบเป็นทางการ มากกว่า
ความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่นการไปร่วมงานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ แต่ในชีวิตประจำวัน
ของชุมชนต่างคนต่างประกอบกิจกรรม หน้าที่การงานของตนเอง ซึ่งมีอยู่หลากหลายอาชีพใน
ชุมชน ความสัมพันธ์จึงเป็นไปแบบหลวมๆ บางครอบครัวแม้อยู่ในชุมชนเดียวกันก็ไม่รู้จักกัน
แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้เพราะผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับ

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่ตั้งอยู่บน ถนนตลาดจีน (ตลาดเก่า) เพียงถนนเดียว และมี
ซอยตัดเป็นระเบียบย่อยหลายน้อยนั้น ทำให้มีทางออกจากชุมชนไปทำกิจกรรมนอกชุมชน
ได้หลายทิศทาง สมาชิกในชุมชนบางคนก็อาจไม่เคยเห็นหน้าหรือทำความรู้จักกันเลย ประกอบกับ
ในชุมชนไม่มีพื้นที่สาธารณะที่ชุมชนจะใช้ร่วมกันเช่น สวนสาธารณะ ที่อ่านหนังสือประจำชุมชน

ภายในชุมชนมีวัด 1 แห่งคือ วัดเกาะวาสุการาม ที่ชุมชนได้เข้าไปใช้พื้นที่ในการทำประโยชน์บ้าง เช่น การจัดการประชุม

4. การเมืองการปกครองชุมชนภาคองค้ำ

ชุมชนภาคองค้ำอยู่ภายใต้การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลโดยเทศบาลนครลำปาง ต่อมาเทศบาลนครลำปางมีการประกาศจัดตั้งชุมชนขึ้น เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ภายใต้วัตถุประสงค์การจัดตั้งชุมชน ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวกันพัฒนาชุมชนของตนเอง
2. เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
3. เพื่อประสานงานและส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นกับเทศบาล

โดยมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ 1 คน รองประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการฝ่ายต่างๆอีก 7 คน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ต่อมาเมื่อคณะกรรมการหมดวาระลง ก็ได้มีการเสนอชื่อคณะกรรมการโดยประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชน หลังจากได้รับการเลือกตั้งหรือการเสนอชื่อแล้ว จึงนำเสนอนายกเทศมนตรีประกาศแต่งตั้ง ซึ่งผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชน ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ในวันสมัครรับเลือกตั้ง
3. มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนที่สมัครรับเลือกตั้งติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี
4. ไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

5. วิเคราะห์บริบทชุมชนภาคองค้ำ

จากบริบทของชุมชนที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถวิเคราะห์บริบทชุมชนภาคองค้ำได้ ดังนี้ ชุมชนภาคองค้ำแม้จะเป็นชุมชนที่รวมตัวกันอยู่ในบริเวณถนนตลาดจีน(ตลาดเก่า) มาเป็นเวลามากกว่า 100 ปี จนถึงปัจจุบัน แต่ในการรวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนนั้นจะมีบริบทที่ต่างกันไปตามแต่สภาพการณ์ในยุคสมัยที่ต่างกัน ความเป็นชุมชนในยุคก่อนมีการรวมตัวกันอยู่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ที่แต่ละเชื้อชาติ ทั้งฝรั่งอังกฤษ พม่า ไทยใหญ่ จีน ขมุ ไทยพื้นเมือง เข้ามาอยู่ในชุมชนด้วยการประกอบกิจการของตนเอง หรือขายแรงงาน มีมูลค่าทางเศรษฐกิจหมุนเวียนอยู่ในชุมชนจำนวนมาก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแหล่งเศรษฐกิจการค้าในจังหวัดลำปาง ผู้ที่ประกอบกิจการในชุมชนภาคองค้ำในยุคนั้นก็เกิดการย้ายแหล่งในการประกอบกิจการ และเก็บบ้านเรือนไว้ให้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน หรือให้ผู้อื่นเช่า ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีฐานะดีในยุคนั้น

หรือบางครอบครัวก็ย้ายถิ่นฐานออกจากชุมชนไปเลย และขายกรรมสิทธิ์ครอบครองบ้านให้กับผู้อื่นไป แต่ในปัจจุบัน ชุมชนภาคองค้ำได้เปลี่ยนบริบทที่ชุมชนเคยเป็นแหล่งสำคัญทางเศรษฐกิจ เป็นชุมชนที่ส่วนมากใช้ประโยชน์เพื่อพักอาศัย จะมีการประกอบกิจการก็เป็นกิจการขนาดเล็กภายในครอบครัวเท่านั้น นอกจากนั้น ก็จะไปทำกิจกรรมและประกอบอาชีพนอกชุมชน บริเวณชุมชนมีความสงบเหมาะสำหรับเป็นที่พักอาศัย และมีความสะดวกแบบชุมชนเมืองทั่วไป เพราะอยู่ในเขตเทศบาลนครลำปางและอยู่ใกล้เขตเศรษฐกิจสำคัญ สมาชิกในชุมชนบางส่วนจึงมีการเลื่อนไหลเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน บางครอบครัวก็ไม่ใช่ครอบครัวดั้งเดิมของชุมชน การเรียนรู้ซึมซับประวัติศาสตร์ของชุมชนจึงมีความแตกต่างกัน ทำให้วัฒนธรรมร่วมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนภาคองค้ำไม่มีเด่นชัด ไม่มีในเรื่องของความเชื่อและศานาร่วมกันนอกจากวัฒนธรรมร่วมทางสถาปัตยกรรมที่คนรุ่นก่อน เหลือไว้เป็นมรดกให้ชุมชนได้อนุรักษ์และศึกษา และใช้ประโยชน์ส่งเสริมในการทำกิจกรรม การท่องเที่ยว มีผลทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน

การเป็นชุมชนเมืองของชุมชนภาคองค้ำ สมาชิกชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทำให้กิจกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกในชุมชน แตกต่างหลากหลายกันไปตามแต่ลักษณะของอาชีพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น การทำประชาคมชุมชน หรือการประชุมหารือกิจกรรมในชุมชน ทำให้การประชุมหรือประชาคมในแต่ละครั้งจะมีสมาชิกเข้าร่วมจำนวนน้อย และส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ สมาชิกชุมชนส่วนมากมีความเป็นปัจเจกสูง มีอิสระ ช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาชุมชนหรือภาครัฐ และต้องทำงานในอาชีพของตนเอง จึงทำให้ไม่เห็นความสำคัญหรือ ไม่มีเวลาในการร่วมกิจกรรมของชุมชน

ในบริบทเช่นนี้ทำให้กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนภาคองค้ำมักจะมีการดำเนินการโดยกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งในชุมชน แสดงบทบาทนำในการทำกิจกรรมของชุมชน และเกิดมีความขัดแย้งในการทำงาน เช่น ขัดแย้งกันในคณะกรรมการชุมชนที่มีความเห็นไม่ตรงกันและมีคณะกรรมการบางคนไม่ทำงาน(กรรมการท่านหนึ่ง, 2554 : สัมภาษณ์) มีความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการกับวัดเกาะวาลูการาม (พระสงฆ์รูปหนึ่ง, 2554 : สัมภาษณ์) ชุมชนขาดการให้ความร่วมมือ สมาชิกชุมชนไม่มีความไว้วางใจกรรมการชุมชนเพราะมีผลประโยชน์ การเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่นเข้ามาเป็นตัวแปร การแต่งตั้งคณะกรรมการคนที่เสียสละมีจำนวนน้อย บางคนมีจุดประสงค์อื่นแอบแฝง และมีการเมืองหนุนอยู่เบื้องหลัง ความขัดแย้งจะทำให้ไม่ประสานงานกัน ชาวบ้านขาดความร่วมมือ เมื่อมีการประชุมผู้มาประชุมส่วนมากก็จะเป็นผู้สูงอายุ (ข้าราชการพัฒนาชุมชนท่านหนึ่ง, 2554 : สัมภาษณ์)

การจัดตั้งชุมชนกาคองคำโดยเทศบาลนครลำปาง เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ทำให้ชุมชนกาคองคำเดิม ถูกแบ่งออกเป็น 2 ชุมชน คือ ชุมชนกาคองคำเหนือ และ ชุมชนกาคองคำใต้ ทำให้ชุมชนถูกแบ่งแยกออกจากกันกลายเป็น 2 ชุมชนอย่างชัดเจน ทั้งสองชุมชนจะแยกกันรับการสนับสนุนงบประมาณ และเสนอของบประมาณ แม้จะทำให้ความเป็นชุมชนเดิมถูกแบ่งแยกออกจากกัน ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นผลดีที่ทั้งสองชุมชนจะเป็นภาพสะท้อนการบริหารจัดการกิจการต่างๆของชุมชน ทำให้มีข้อเปรียบเทียบและส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงาน

4.2 กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ที่เกี่ยวข้อง

4.2.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540

4.2.2 กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2550

4.2.3 ระเบียบเทศบาลนครลำปาง ว่าด้วยการจัดตั้งชุมชน และดำเนินงานของคณะ กรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2552

4.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 คือ การปฏิรูปการเมือง โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ

1. ขยายสิทธิ เสรีภาพ และส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง
2. การเพิ่มการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยโดยประชาชน เพื่อให้เกิดความสุจริตโปร่งใสในระบอบการเมือง
3. การทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ระบุให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ และส่วนร่วมของพลเมือง ปรากฏรายละเอียดในหมวดที่ 3 ดังนี้คือ

หมวด 3

สิทธิและเสรีภาพของชาวไทย

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตรานี้ แสดงเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540 เป็นการปฏิรูปการเมือง ขยายสิทธิ เสรีภาพ ที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง ในหมวด 3 นี้ให้ความสำคัญกับสิทธิของชุมชนที่ให้สิทธิแก่ชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูในภูมิ

ปัญญา ประเพณีหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

4.2.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2550

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 คือ

1. กู้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน
2. ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน
3. การเมืองมีความ โปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม
4. ทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็ง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในหมวดที่ 3 ที่ระบุให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มีเพิ่มเติมในบทบัญญัติ ส่วนที่ 12 สิทธิชุมชน ขึ้นมาใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หมวด 3

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ส่วนที่ 12

สิทธิชุมชน

มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

กฎหมายรัฐธรรมนูญทั้ง ปี 2540 และปี 2550 แม้ระยะเวลาจะห่างกันถึง 10 ปี แต่สำหรับหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย รัฐธรรมนูญยังให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและชาติ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของท้องถิ่นด้วย ในเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญลักษณะเช่นนี้ ทำให้เกิดพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2546 เพื่อเป็นเครื่องมือให้เจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวบรรลุจุดประสงค์

ซึ่งเทศบาลนครลำปางอาศัยความในมาตราเหล่านี้ ออกระเบียบ เทศบาลนครลำปาง ว่าด้วยการจัดตั้งชุมชนและดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2552 ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ดังจะมีรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

4.2.3 ประกาศเทศบาลนครลำปาง เรื่องบังคับใช้ ระเบียบเทศบาลนครลำปาง ว่าด้วยการจัดตั้งชุมชนและ ดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2552

ประกาศเทศบาลนครลำปาง

เรื่อง บังคับใช้ ระเบียบเทศบาลนครลำปางว่าด้วยการจัดตั้งชุมชน

และการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2552

เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางได้มีส่วนร่วมในการบริหาร พัฒนาชุมชนของตนเอง และมีบทบาทในการพัฒนาป้องกัน ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจสังคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเทศบาล รวมถึงสอดคล้องสอดคล้องกับวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี อันจะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนกับเทศบาลนครลำปางในการจัดการสาธารณชนตามอำนาจหน้าที่และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน

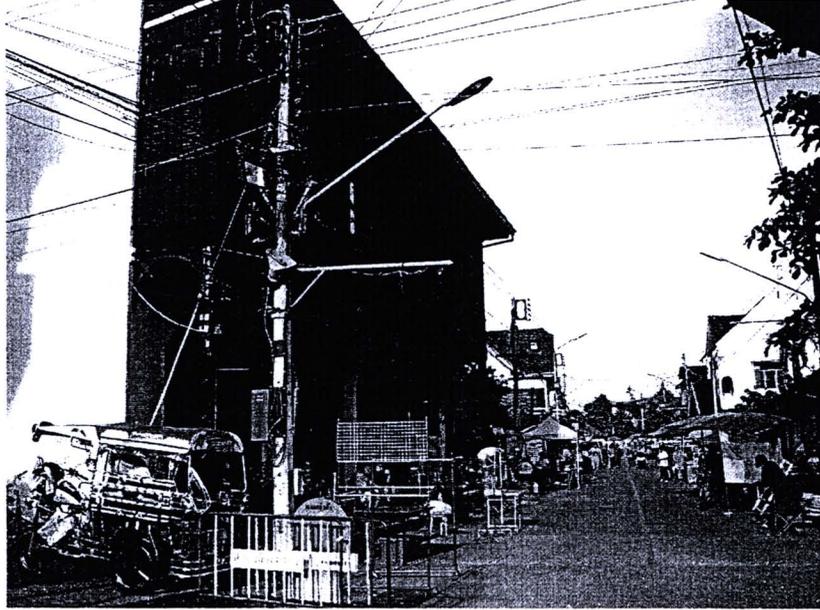
เทศบาลจึงได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบเทศบาลนครลำปางว่าด้วยชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2549 ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันอาศัยอำนาจตามความ ในมาตรา 48 เศรส แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 50 (9) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 ประกอบมาตรา 16(16) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท 0413/ว942 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 นายเทศมนตรีนครลำปาง จึงออกระเบียบเทศบาลลำปางว่าด้วยการจัดตั้งชุมชนและการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2552 ตามแนบท้ายนี้ จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2552

(นายนิมิตร จิวะสันติการ)

นายกเทศมนตรีนครลำปาง

จึงสรุปได้ว่า เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และมีผลต่อเนื่องไปถึง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิพลเมือง สิทธิชุมชน และมีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรส่วนท้องถิ่นและประชาชนมากขึ้น จนเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น และระดับพื้นที่ชุมชน

ภาพที่ 2 ผู้ค้าเตรียมแผงค้าร่วมกิจกรรมถนนคนเดินภาคองต๋ายามเย็น

